
Sosyalist Devrim ve Yurtseverlik

Türkiye sosyalist devrimini düşünüyoruz. Ülkemizi sosyalist devrimin yapılabileceği bir zemin haline nasıl taşıyacağız? İşçi sınıfımızı bu devrimin öncü toplumsal gücü olma yeteneğine nasıl kavuşturacağız?

Kuşkusuz bu sorularla Türkiye komünist hareketinin aydınlanmacı, kamucu yurtsever/bağımsızlıkçı ve enternasyonalist kimliği birbirleriyle doğrudan bağlantılıdır. Bu bağlantıya dair kafalarını zerre kadar çalıştırmayanların, komünist hareketin aydınlanmacılığını 28 Şubat ile bağlantılandırma, kamuculuğu kapitalizmin evrimiyle demode olmuş burjuva devletçiliğine, bağımsızlıkçılığı bir o kadar çağ dışı kalmış otarşi milliyetçiliğine yorma çabalarını sorun etmemekten yanayım. Eğer solu ileriye taşıyacak akıl yürütme ve polemiklerin, solun içerisinden türeyebileceğine dair en küçük bir beklentim olsaydı, bu yazıyı, böylesi bir eksene çekerdim.

Hayır... Türkiye solunda bugün iki ana tipoloji var. Kimileri, ülkenin koyu bir karanlık altında olduğunu saptamakla yetiniyor ve içinde bulunduğumuz dönemi "kaybedilmiş" sayıyorlar. Olası tek pozitif beklenti, gelecek dönemlere mütevazı bir başlangıç yapabilecek güçte bir ekip ve bu ekibi tanımlayan teorik çerçeve devretmek olabiliyor. Her nedense bu umutsuz topluluklar, zaman zaman kontratak golleriyle maçı "götürebilecekleri" düşlerine de kaptırıyorlar kendilerini.

1999 seçimlerinden az önceydi. Bir otobüs yolculuğunda rastgeldiğim bir eski dostum, bir sol ittifak halinde 19 Nisan sabahı ülkede "her on kişiden birinin bizden" olduğunu hissedebilecek sonuçlar alınabileceğini ve böyle bir durumda başta moral gücümüz olmak üzere her şeyin değişeceğini anlatmıştı bana... Sonra seçim ittifakı olmadı ama, bu beklentinin ne denli egemen olduğunu sol kam-panya adına sergilenen ve halkla bütünleşmek gibi pozitif anlam yüklenmesi mümkün sonuçlar da vermeyen tuhaf temalar sayesinde görmüş olduk.

İlle seçimler değil kontratak fırsatı sayılan. Hatta solun, toplumsal etkisi aşağı yukarı olmayan "kendi örgütsel kuruluş" girişimlerine bile böyle bir "fırsatçılık"la yaklaştığının örnekleri var yakın zamanlarda. Solun bir bölümü kaybedilmiş bugünler ile "top yuvarlaktır" umutları arasında gidip geliyor. Daha doğrusu bir yere gitmiyor! İşte bu tablodan, ilerletici dinamik çıkabileceğine ilişkin, dolayısıyla polemiklere teşvik edecek bir umudum yok.

Diğer tipoloji ise burjuva kuşatmanın zayıf noktalarını gözlemliyor. Sınıf mücadelesinde yuvarlak topların işe yaramadığını bilerek sosyalizmi toplumsallaştırmayı bir programlı faaliyetin işi sayıyor ve komünist etkinliği toplumsal ölçüğe, düzenin toplumu saran kabuğunun zayıf bölgelerini delerek çıkartmayı öngörüyor. Üstelik bu karanlık dönemin böyle bir yarma hareketi için çok elverişli olduğunu da iddia ediyor. Yani iddia ediyoruz!

Geleceksiz solculuk, özelleştirmelere karşı kamuculuk dendiğinde, "geçmiş olsun" diye yanıt verip burjuva devletçiliğinin ölümünden söz etmektedir. Dinci gericiliğe karşı aydınlanmacılık dendiğinde, askerlerin alanı kapattıklarına işaret etmektedir. Bağımsızlık dediğimizde küresel kapitalizme karşı ancak küresel mücadele verilebileceğine dair post-modern enternasyonalizm dersleri vermeye başlamaktadır... Belli ki bu solculuk türü, bugün Türkiye’de herhangi bir devrimci imkan görmemekte ve özelleştirmelerin yolsuzluklardan arındırılması, sömürü mekanizmasından ibaret kalite çemberlerinden "çalışanların söz hakkının" türetilmesi, militarizme karşı sivil topluma kişilik kazandırılması, uluslararası emek cephesiyle ya da "emeğin Avrupasıyla" bütünüleşerek oradan kan alınması gibi bir demokrasi programına fit olmaktadır.

Bu yazı Türkiye sosyalist devrimi ve anti-emperyalizm ilişkisi ile ilgili bir sesli düşünmedir. Kimilerinin kapkaranlık saydığı şu günlerde devrim için sesli düşünmek iddialarımızın bir parçası sayılabilir.

Demokratik devrimciliğin yel değirmenleri

Türkiye solunda demokratik devrimci tez, işçi sınıfının, tarihsel misyonunu yerine getirecek güçte olmadığını öne sürerken, polemiğin akıntısı içerisinde ilginç bir düşman yarattı kendine. Buna göre, sosyalist devrimci yaklaşım, Türkiye’de bir toplumsal altüst oluşun ya da devrimin yalın biçimde emek-sermaye çelişkisi üzerinden gerçekleşebileceğini iddia ediyordu. Oysa işçilerin emek-sermaye çelişkisinin üzerinde yükselecek bir siyasal hareket ve bilinç ediniminden uzak olmalarının yanı sıra başka çelişkiler de vardı. Örneğin sermaye sınıfının orta kesimleri tekelleşme sürecinden muzdaripti. Devrimci öncü "sosyalist devrim" programıyla bunları ürkütmemeli ve anti-kapitalist vurguların yerine anti-tekelleşmelere gitmeliydi. Sonra köylülük vardı. Türkiye’nin tarıma damga vuracak ölçüde yaygın küçük ve orta mülk sahibi köylülüğünün bile, kapitalizmle çıkar çelişkileri olabilirdi. Bu çelişkiler karşısında tarımda kolektivizasyon, yerine sahip olunan toprağın ölçeğini artırma yoluna gitmeliydi devrim. Dahası, kapitalistlerin bazı kesimleri uluslararası tekeller tarafından itilip kakılıyordu. Türkiye burjuvazisinin pek küçük bir bölümü emperyalistlerle arasında sıkı bağlar inşa edebilmişti; gerisi ulusal çelişkiler içindeydi. O halde devrim anti-kapitalist vurgulardan bir de ulusal sermaye yönünde esnetilmeliydi.

Bu akla hayale sığmaz ekonomist yaklaşım, ülkede herkesin mutlak anlamda ekonomik çıkarlarının bilincinde hareket ettiğini varsaymakta, siyasal tutumları bir tek buna bağlamaktadır. Galiba bu yeteneğin atfedilmediği tek istisna da işçi sınıfı. İşçiler, hesap bilmediklerinden midir nedir, sömürü ilişkilerinin farkına varamıyor ve ne büyük bir gücü temsil ettiklerini de farkedemiyorlardı. Ama öte yandan işçi sınıfının muhayyel devrimci öncüsü, toplumun çeşitli kesimlerine dağıtacağı çiçekleri işçi sınıfı adına planlayacak ve ardına küçük bir oligarşinin dışında kalan tüm kesimleri toplayacaktı.

Toplumun ekonomik rasyonalite ile hareket ettiği modelin burjuva ideolojisinden oldukça etkilenmiş olduğunu ve bu modelin istisnasını ise işçi sınıfının oluşturması tuhaflığını bir kenara bırakalım.

Ve isterseniz devrim deneylerine bakalım.

Paris Komünü ilk proletarya diktatörlüğü sayılırken, bu hamlede her şeyden fazla rol oynayan dış faktör olmuştur. Paris işçi sınıfı ve yoksulları, ülkelerinin kaderinin ellerinden düşmesi olasılığına, Prusya tehdidine karşı da harekete geçmişlerdi. Komün'ün eksikliği Marx'ın analizine bakılırsa programsızlığı olmuştur. Proletarya diktatörlüğünün ne yapıp ne yapmayacağına ilişkin zihni çok karışık bir önderlik iktidarı konsolide edememişti. İsterseniz tersinden okuyun: Kitleler devrim karşısındaki pozisyonlarını hangi kesimlere nasıl ekonomik faydalar sağlanacağına anlatıldığı bir programı okuyarak belirlemiş değillerdi!

1917'nin hem Şubat hem de Ekiminde kitleleri harekete geçiren savaş ve barış, yani yıkım ve yaşam ikilemi olmuştur. Savaşa son verme iradesine sahip tek siyasal seçenek, aynı zamanda yokluğa, açlığa da nokta koyacaktı. Üstelik Bolşevikler, çözülmekte olan koca Çarlık Devleti ve düzeninin geleceğine ilişkin bir söz de ortaya atıyorlardı. Kitleler hangi aşamada ne ölçekte sermayelerin devletleştirileceğine, köylerde kolhoz-sovhoz dengesinin nasıl kurulacağına takılmak yerine başka bir alandan enerji buldular.

İspanya İç Savaşı'nda devrim cephesinin adı "cumhuriyetçi" idi.

İkinci Savaş'ın hemen ertesinde Avrupa'da sosyalist iktidarlar işgale karşı ve-rilen anti-faşist bağımsızlık direnişinin ürünü oldu. Hatta Yunanistan Komünist Partisi, savaş sonunda dayatılan yeni dengelerden payına düşen Britanya yanlısı kapitalizme karşı yeni bir cephe açtığında, çağrısı doğrudan devletleştirme ve sosyalist inşaa yönünde değil, ulusal kurtuluşun ancak işçilerce sağlanabileceği biçiminde olmuştur... Tersinden, reel sosyalizmin karşısına dikilen kitleler, artı-değer sömürsünü özlediklerini değil başka talepleri haykırıyorlardı. Bugün Küba'nın sosyalist iktidarı kitleleri genel bir anti-emperyalizmde değil, özel olarak anti-ABD bir dirençle sokaklara döküyor, sosyalizmin arkasına enerji biriktiriyor.

Sosyalist devrim tezinin, devrimci kalkışma zeminini emek-sermaye çatışması ve bu çatışmanın bilincine indirgediği yolundaki eleştiriler, bir yel değirmeni savaşıdır... Yoktur, böyle bir şey.

Sosyalist devrim, yeni iktidarın mülk sahibi sınıflarla paylaşılıp paylaşılmayacağına dair bir tercihtir. Sosyalist devrim, işçi sınıfı iktidarının ertelenip ertelenmeyeceğine verilen bir yanıttır. Sosyalist devrim, kapitalizmden "umut" kesilip kesilmeyeceğine ilişkin bir tartışmanın tarafıdır. Sosyalist devrim, emperyalizmle kapitalizmi, kapitalistlerin çeşitli katmanlarını birbirlerinden ayırmak, ya da bunların içsel bağlantılarını saptayarak karşılarına mülksüzleri çıkartmak arasında bir seçenektir.

Elbette sosyalist devrimin öncü sınıfı ve bu sınıfın partili önderliğinin "zihni", yani programı sosyalizme ilişkin netliğe sahip olmalıdır. Aşama tarifleri bugüne kadar işçi sınıfının kendine güven duyamamasından başka ne getirmiş ki! Mülk sahibi sınıflardan dost ve müttefik çıkartma çabaları ne zaman hüsranın dışında sonuç vermiş ki!

Sosyalist devrimciliği "kargadan başka kuş emek-sermaye çelişkisinden başka çelişki tanımam" olarak kavramış unsurların devrimlere önderlik edebildiğinin hiç görülmediği gibi... Görülmedi, çünkü bu eğilim olsa olsa bir çocukluk hastalığı olabilirdi.

Sosyalist devrime evrensel enerji

Sosyalist devrim, kapitalizmin sömürü sistemi nasıl evrenselse, öyle evrenselidir. Sosyalist devrim, dünyanın herhangi bir noktasında sosyalizmin inşa edilmesi olanaklı hale geldiği andan itibaren felsefi ve teorik olarak, tüm dünyada geçerlilik kazanmıştır. Sosyalist devrimin, dünya üzerinde koca bir uluslararası sistem oluşturmaya karşılık, hedefini sosyalizm olarak belirginleştirmeyen bir titrekliğin olsa olsa bir başka niyeti olmalıydı.

Başka niyet, başka sınıf demektir.

Ulusal kurtuluşunu, sömürge statüsünden çıkışı, çağdaşlaşma atağını sosya-lizm hedefiyle birleştirmeyen devrimci hamlelerin sınıfsal sahibi eninde sonunda burjuvazi olmuştur. Başından itibaren; ya da sosyalizm seçeneklerini süreç içinde tasfiye ederek, zayıf düşürerek. İşçi sınıfının ağırlık koyamadığı görece geri örneklerde, sınıfın maddi gelişmemişliğinden ileri gelen boşluğun nasıl kapatılacağına kafa yoruyordu marksistler. Geliştirilen siyasal seçenek hangisi olursa olsun, tamamının üzerinde Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkelerin koruma şemsiyesi vardı. Yemen ile Küba, Afganistan ile Vietnam'ın geçtikleri yollar elbette birbirlerinden farklıdır. Ama bu örneklerin yüzlerinin sosyalizme dönük olabilmesi, yalıtılmış iç dinamiklerin ürünü olmamış, bu toplumların kendi başlarına kaldığında üzerilerine sosyalizmin inşa edilmesi güç görünen iç dinamikleri, uluslararası bütünlükten sosyalist enerji türetmişlerdir.

Uluslararası bütünlük bir veri ise, son derece somut olarak 20. yüzyıl boyunca dünyamızın herhangi bir ülkesinde sosyalist olmayan bir kurtuluşu programlaştıran devrimciler yalnızca kendi geriliklerini dışa vurmuşlardır.

Reel sosyalizmin "şemsiyesi" ise sadece sosyalistleri korumaya almadı. Türkiye'nin ve kemalizmin tarihsel önemi, sosyalist şemsiyenin kapitalist-yolcuları da koruyabilme özelliğini örneklemesindedir. Hatta böyle bir özellik biraz da Türkiyeli burjuva devrimcilerinin katkıları, emekleri ve yaratıcılıklarıyla ortaya çıkmıştır.

Bu tablo, yani burjuva karakterli kurtuluş hareketlerinin de reel sosyalizm tarafından korunması veya sosyalist enerjisini iç dinamiklere dayanarak yeterli düzeye çıkartamayan hareketlerin reel sosyalizme "borçlanması", emperyalizme karşı mücadele ile kapitalizme karşı mücadele ilişkilerinin ilginç bir bütünlük oluşturduğunu ifade ediyor.

Reel sosyalizmin gücü, anti-emperyalist hareketleri anti-kapitalizme doğru çekebilmiştir. Ama

hepsi bu değil.

Bu bütünlüğün diğer yüzünde emperyalizme karşı mücadele ile kapitalizme karşı mücadele arasındaki bağın kopartılması yer almaktadır. "Kopmaz bağ" tezinin sahibi olan sosyalizmin uluslararası reel pratiği sayesinde, kimi gecikmiş burjuva demokratik devrimcileri bir süreliğine tezinin genellemelerine sığmayan işi yapmışlardır. Ama yalnızca bir süreliğine!

Sosyalizmin katkısı yer yer pratik ile de yetinmemiş ve "kapitalist olmayan yol" tipi tezler, emperyalizm ve kapitalizmi birbirinden ayrı ele almanın, yani sınıf özünü büsbütün örtmenin yolunu açmıştır. Artık bu saatten sonra, sosyalist devrimi hedeflemeyen bir devrimcilik türü, gecikmiş burjuvazinin veya sıkışmış orta sınıfların hareketini temsil etmekten de öteye geçmiş ve işi sınıfının kendi içindeki program seçeneklerinden biri haline gelmiştir.

Özetle, yukarıda sosyalist devrim tezini eleştirmek için önce bir yanılısama yaratan yaklaşımlara kızmamızın bir sınırı olmalıdır. Aslında uluslararası sosyalist devrim, 20.yüzyılda duraklamalı ve tedirgin bir yolculuk yaşamış, ve bu tedirginliği "aklına" da taşımadan edememiştir. Yönü ne olursa olsun her tür toplumsal hareketlenmeyi sosyalizmle barıştırma arayışı mükemmel örnekler yaratmıştır, ama sosyalizmi likide ettiğine de az rastlanmamıştır. Bizim "demokratik devrimcilik" böyle bir olgudur.

Kimileri reel sosyalizmin açtığı şemsiyeye akıllarını sabitlemiş ve sosyalist olmanın doğal önkoşulunun demokratik devrimcilik olduğunu kayda geçmişlerdi! Ancak bu girilen yolda, önkoşulun tanımı giderek ne pahasına olursa olsun "sosyalizmden kaçış" biçimini alabildi. Bugün Türkiye solunun eski demokratik devrimciliği, tek devrimcilik türü olarak sosyalizm yalnızlařtıķça, en fazla demokratik reformizme dönüşebiliyor.

Yine dış enerji ile bir bağlantı kurulamaz mı? Reel sosyalizmin şemsiyesi kalktığında zamanında anti-emperyalizm ile anti-kapitalizmin geçici sınır boylarında gezinenleri sosyalizm akımının çerçevesi içinde tutacak herhangi bir neden kalmadı.

Umut kesildiğinde

İşçiler elbette sağcı da olabilir, solcu da. Sağcı ve gerici olduğunda kişinin mülksüzlüğünde ve artı-değer sömürüsüne tabi olmasında herhangi bir değişiklik yaşanmaz. Ama işi sınıfının bilinçli siyaseti yalnızca sosyalizme dönük olabilir. İşi sınıfı kitlelerinin burjuva ideoloji ve siyasetine teslim olduğu durumdan da kendine pay çıkartmaya çalışmak ve "ne de olsa işi" diyebilmek için sosyalistlikten istifa etmek gerekecektir.

Aslında Marx'ın Manifestosu'ndan bu yana bu açıdan işler tersine dönmüş oluyor. Manifesto, işi sınıfının tabi olduğu sömürü koşullarının ve genel olarak burjuva toplumsal ilişkilerin, sınıf kitlelerini sosyalizme doğru iteceğini varsayıyordu. şimdi kimi solcular "itmese de olur" demekte,

hatta böyle bir ilişkiden umut keserek "hiç olmazsa demokrasiye insan haklarına sömürünün sınırlandırılmasına yönlense" temennisi ile yetinmektedirler.

Bizim konumuzla bağlantısı ise, başlara dönersek, kapitalizm ile emperyalizmin ilişkisine dair.

Lenin'in emperyalizm konusundaki vurgusu ikilidir. Birincisi emperyalizm, kapitalizmin tekelleşme evriminin doğrudan ürünüdür. Lenin'i başka yorumculardan ayıran bu unsur değil. Ayırt edici olan emperyalizmin genel bir gericilik dönemini ifade etmesi. Öyle ki, emperyalist dönemin mantığı, burjuva ilericiliğinin alanını daraltmakta, genel gericilik egemen sınıfı bir bütün olarak batağa saplamaktadır. Bu durumda komünistler için bütün oklar sosyalizmi daha dolayimsız biçimde gösterebilir. Herhangi bir burjuva demokrasisi emperyalist gericileşme yasasını delmeye muktedir olamayacaktır çünkü.

Leninist tez, leninist devrimin önünü açtığı yeni dinamikler sayesinde istisnai parantezlerle delindi. Burjuvazinin toptan gericileştiği bir çağda, anti-kapitalist olmaksızın emperyalizmden kopan bir dizi hareket, sosyalizme dost kılınmıştır. Ancak bu sonuç, leninizmin tanımlayıcı yaklaşımlarıyla uyumludur. Başka sosyal-demokratlar tekelleşme sürecinde kapitalizmin sosyalizme kendiliğinden yakınsaması eğilimi veya kendiliğinden toplu çöküş olasılığı ararken, Lenin, sınıf mücadelesinden başka anlama gelmeyen siyasal mücadelelerin benzeri maddi gelişmeleri beklemeyeceğini, dahası, birtakım maddi gelişmelerin değil, sınıf mücadelelerinin bu gelişmeleri belirleyeceğini vurgulamıştı. Gericileşme bir maddi eğilim ise, bu veriyi dikkate alan işçi sınıfı siyaseti bizzat kendisini maddi bir güç haline getirerek, eğilimleri tersine çevirebilirdi.

Yapılan budur. Reel sosyalizm dünyanın topluca gericileşmesinde, kimi geçici mevziler elde edebilmiştir. Bu komünizmin bir başarısı olarak algılanacağı yerde, kapitalizmin doğasında bir esneme sayılmaya başlanırsa, sorun böyle düşünenlerde aranmalıdır.

Kısmi örnekleri bugün de var. Küba isimli küçük ada Güney Amerika kıtasından başlayarak dünyanın bir dizi kapitalist veya emperyalist ülkesi ile ABD arasında çatlaklar açabilmiş ve bu çatlaklarda nefes almayı başarabilmiş ise, değişim kapitalizme değil, başarı Küba sosyalizmine atfedilmelidir.

Uluslararası marksist harekette, II. Enternasyonal sağ emperyalizm ve kapitalizm ilişkisine dair yine bir sapmayı ifade etmişti. Yukarıda geçerken değindim, buna göre tekelleşme, yani emperyalizm, kapitalizmin yıkıcı karakterini ortadan kaldırıyordu. Artı-değer sömürüsünü reddetmek anlamında anti-kapitalist sıfatını hâlâ taşıyan kimi sosyal-demokratlar, anti-emperyalist bir kimliği akıllarından geçirmiyorlardı!

Benzeri sapmaların çağdaş örneği kuşkusuz Avrupa Birliği ile ilgili olandır. Bugün kapitalizmin yıkılacağı bir geleceği öngören, ama AB emperyalizminin -en azından bizim ülkemizde- güç kazanmasını bu geleceğin pozitif basamağı sayanlardan söz ediyorum.

Sosyalizmi bilime indirgemeye kalkanlardan korkmak gerek. Sosyalizm bir kurtuluş projesi, bir mücadele programıdır. Kurtuluş olasılığından ve mücadelenin başarısından umut kesenlerin sosyalist olarak kalmamaları gerekir. Komünistler ise umutsuzları kısa yoldan karşı tarafa itmeyi değil, başka bir şeyi denerler: Umudu kanıtlamaya... Ama umutsuzlar için değil, işimiz bu olduğu için, bilim bunun mümkün olduğunu gösterdiği için, aklımız ve yüreğimiz yenilgiyi "almayacağı" için...

Nihai hedef ve güncellik

Nihai hedef ile güncellik arasındaki gerilim gerçektir. Ve sorun yalnızca mesafeden ibaret de değildir. Bilimsel sosyalizmin tarihsel gelişmesinde ve onlarca iç polemikte temel eksenlerden belki de en önemlisini oluşturan bu gerilimi, burada "halletmeye" kalkışmayacağım. Sadece konumuzla ilişkili olduğu kadarıyla...

Sosyalist devrim emek-sermaye çelişkisi üzerinde yükselbilseydi, elbette her şey farklı olurdu. Bu koşulda, en azından devrimci durumda geniş emekçi kitlelerin bilinç ve hareketlerinin doğrudan doğruya kapitalizmi tüm kaynak ve sonuçlarıyla birlikte tarihe gömmeye yönelmesi söz konusu olacaktı. Devrimci durum konjonktüründe, nihai hedef ile güncellik arasında yeterli bir örtüşme elde edilirdi. Öncesinde yürütülecek mücadelelerin ana konusu da devrimci duruma hazırlanma ve katkıda bulunma ile tanımlanırdı.

Bu tanımın içi, elbette yeterince kapsayıcı bir içerikle doldurulabilir. Eninde sonunda devrimci siyaset bu tarife uyar. Ancak formülün ham halinde de işaret edilmesi gereken bazı kritik öğeler bulunuyor. Bu öğeler, devrimci durumda bile nihai hedef ile güncellik arasında tam bir örtüşme olmamasından dolayı kritiktir.

Yeri gelmişken, devrimci kalkışmaya imza atan işçi sınıfı ve diğer emekçi kitleleri harekete geçiren enerji kaynağının anti-kapitalizm olmasının aşağı yukarı imkansız olduğunu söylemeliyim. Üstelik bu durum bir eksiklik de olmayacaktır. Yani devrim yapan Rus, Bulgar, Çek işçilerinde ve diğerlerinde, bu eylemlerine yükledikleri anlamlarda eksiklik aramak abes olur. İşçi sınıfının ve emekçi kitlelerin, toplumsal ilişkilerin gerçek yüzünü bilinçle kavramaları, ezilen, sömürülen ve yönetilen bir sınıf konumu açısından boş beklentidir. Kapitalizmin neden yıkılması gerektiğinin bilinci, iktidarı ele geçirmiş işçi sınıfının kendisini ve toplumun tamamını eğitmesinin konusu olacaktır. Sınıflı toplumların yoz mirasının son kırıntılarına dünya emekçilerinin vuracağı son tekme, mutlak anlamda gerçeğin bilgisiyle harekete geçirilecek olabilir. Ama bu, son tekme için bir olasılıktır. Şimdilik şunu bilelim ki, "kitlelere" bilgiye dayalı bir kimlik kazandırma işi, önce egemen sınıf durumuna gelmeyi gerektirir. Sınıf mücadelesinin ve örgütlenmenin eğitici salgısı, burjuva ideolojisinin egemenliğinde çatlaklar, koridorlar açtığı ölçüde hedefe vuruyor demektir. Ancak burada mücadele ve örgütün vereceği "dersin" geçer notu, "harekete geçirip geçirmediği" ile ölçülür.

Rusya'da barış ve ekmek taleplerinin konjonktürel niteliği açık. Bu ikili aşırı sıkıştırılmış bir patlayıcı kalıbının fünyesini ateşledi. Ancak sıkışıklığın nedeni bunlar olamazdı. Olsa olsa verili

düzenin ve giderek Bolşevikler dışında hiç kimsenin savaşa ve açlığa çözüm bulamayacağı inancı, barutun üzerine çökmüştür. Sözü geçen inancın kendisi ise salt bilgiye bağlanamaz; bilginin, yalnızca bir unsurunu oluşturduğu ideolojik mücadele ile ilgilidir. Bolşevizm, dağılmakta, çözülmekte, başı dertten kurtulmamakta olan ve üstelik bu dertlerin arasına savaşa açlığın da artık eklendiği bir ülkeye umut olmuştur. Umut olabilmenin de yalnızca bir boyutu kitlelerin mücadeleden aldıkları eğitimidir. Bolşevizm "Rusya'nın kaderine" ilişkin çözümü elinde tuttuğuna halkı ikna edebilmesini, Rusya toplumundaki bir dizi geleneğin canlı temsilcisi olarak kendisini sunabilmesine borçludur.

Nedir bu gelenekler? Ya da bırakalım başka ülkeleri; Türkiye'de neler olabilir?

Gelenekten kasıt

Gelenek sözcüğü çok amaçlı kullanılıyor. Teorinin de kendi geleneği vardır. Teorinin toplumsal ilişkilerin bir "düzlemi" olarak belli bir ülkeye özgü gelenekleri vardır. Marksist teorinin evrensel gelenekleri olduğu gibi, sosyalizm mücadelesi zaman ve mekana bağlı gelenekler oluşturur...

Bu yazıda söz ettiğimiz ise ideolojiler alanı, bu bir. İkinci olarak, burada sosyalizm mücadelesinin toplumsal etkileşim boyutunda, yani harekete geçirici niteliğini geliştirme amacıyla üzerine ayaklarını basacağı zeminlerden söz ediliyor. Yani ne sosyalizmin ne de işçi sınıfının tarihsel pratiklerinin doğrudan ürünü olmayan, tersine, bu pratiklerin "kurulabilmesi" için başvurulması mümkün ön koşullardan söz ediliyor.

Örnek olsun, Rusya'nın Çarlık otokrasisi devrimci halk hareketlerinin büyük derdidir. Ama Çarlık otokrasisi çerçevesinde gerici anlama sahip merkezi iktidar, devrim Rusyası'nın ayakta kalmasında işlev görmüştür. Merkezi iktidar unsurunun Rus toplumundaki kökleri, uzak coğrafyaları birarada tutma yeteneği vb ögeler söz konusu topraklarda sosyalizmin inşasının hizmetine sokulmuştur. Özetle eski düzenden kalma bir öge düpedüz -ama elbette dönüşüm işlemlerinden geçirilerek- devralınmıştır.

Latin Amerika'nın sömürgecilere karşı savaşçı geçmişi burjuva devrimler çağına aittir. Ama bu geçmiş, kendi ulusal pazarını ve devletini kurmaya çalışmış burjuva devrimcilerini fersah fersah aşmış ve kıta halklarının karakterine işlemiştir. Bölgedeki tüm devrimci kalkışmalar bu geleneğin üzerinde yükseldiler.

Sosyalizm, geleceğini, kendi tarihini önceleyen damarlara bağlayabildiği ölçüde toplumsal bir kimlik edinir.

Türkiye'ye ilişkin soru da budur. Özel olarak sosyalist ideolojinin üzerine güvenle ayaklarını basabileceği bir yurtseverlik damarı ülkemizde mevcut mudur?

Hazır bu noktaya gelmişken, iki alt başlığa değinmek istiyorum. Biri, Gelenek'in solun tarihinde kapladığı alanla ilişkili olacak. İkincisi ise hemen üstteki soruda, bir başka akraba kavramın değil de "yurtseverlik" kavramının kullanılmasındaki kasıt.

Gelenek...

Sosyalist İktidar Partisi'nin 1970'lere uzanan kaynaklarında Türkiye solunun sağa kayışına gösterilen direnç bulunur. Solun eş zamanlı olarak hem sağa hem de kitleselleşmeye açılması bir vakıdır. Sosyalizmin, toplumun tarihsel referansları bir yana kendi kimliğini belirginleştirdiği bir geleneğinin varolmaması bu açılımı hem mümkün hem de kolay yol olarak karşımıza çıkartıyor. Sosyalizm, Türkiye toplumunun verili ideolojik haritasında özgünlükleri ya da farklılıklarıyla değil, verilere yabancı olmadığını vaaz ederek gücünü arttırdı. Yukarıdaki örnekleri hatırlarsak, bunlarda olanın tersine, sosyalist hareketin toplumda yer etmiş değerleri kendisine ait bir ideolojik sistematiğe yeniden tanımlamayı başardığını söylememiz abartılı olur. Sol, "Türkiye'de" demokrasi denirken en demokrat, kalkınma denirken en kalkınmacı, planlama denirken en planlamacı, bağımsızlık denirken en bağımsızlıkçı olmayı denemiştir. Bu bilinçli bir yol haritasından ziyade refleksif bir gelişmedir. Öyle ki, sahip çıkılan temaların sosyalizmle barışıklığı konusunda çoğu zaman ciddi kuşklar da ortaya çıkar.

Tipik örneği, kemalizmle ilişkiler alanı sunuyor. Kemalizmin bir resmi ideoloji haline getirilişi, hatta tabulaştırılışı karşısında solda ana refleks, Mustafa Kemal'e Bursa Nutku ile sahip çıkmak olmuştur. Kimliği zayıf olanlar siyasal mücadele verirken kaçınılmaz biçimde pragmatizme, eklektisizme kayarlar. 1970'lerde olan da budur.

Bizim geleneğimizde geleneksel solun, sosyal-demokrasinin güç kazanması karşısında bu akımın burjuva karakterini unutturmaya çalışmasına direnç vardır. Bizim geleneğimizde işçi sınıfı içindeki mevzilerin oldukça meşakkatli bir yoldan sosyalist bir kimlikle bütünleştirilmesi yerine, aslında kendileri de gerçekçi olmayan kısmi kazanım perspektifleri adına heba edilmesine itiraz vardır. Bizim geleneğimizde kemalizmin tarihsel misyonunun, toplumdaki ve rejimdeki kemalist duyularla alış verişe girebilmek adına tahrif edilmesine itiraz vardır. Somut olarak bizim geleneğimizde Türkiye'de marksizm adına burjuva devrim sürecinin alabildiğine sert eleştirisini gerçekleştiren Yalçın Küçük'ün "Türkiye Üzerine Tezler"i vardır. Bizim geleneğimizde reel sosyalizmin kazanımlarını sahiplenirken sosyalist devrimciliği perişan eden mediokrasiye karşı duruş vardır...

Kopuş... Bu vurgu ülkemizde burjuva devrimine atfedilen tüm abartıları reddetmek, Türkiye burjuvazisinin kendi devriminden korkan karakterini deşifre etmektir. Bunun yanına burjuvazinin kendi demokrasinden, sosyal-demokrasinin kendi uyuttuğu işçilerden korkması gibi bir dizi alt başlığı eklemeyi okura bırakıyorum...

Bu kopuş yolu, tahmin edileceği gibi risklidir. Komünist kimliğin oluşumu için son derece sağlıklı olan bu yolun, toplumsal bir komünist hareketin inşasına engel oluşturması pekala mümkündür. Sayfalarını çevirdiğiniz bu derginin adı, bir yanıyla riskin bilincinde olunduğunun

kanıtıdır. Kopuş yaşayanların geride bir dayanakları kalmaz ise gelecekleri de olmaz. Siyasal mücadelelerde devrimci çizgi "toptan yıkıp sıfırdan kurmak" biçiminde özetlenemez. Devrimci yıkma ve devrimci inşa, kökleri derinlerde yapı malzemelerinin tutsak edildikleri köhne çerçevelerin tasfiyesi ve bu malzemenin başkalaştırılarak yeniden kullanıma sokulmasını anlatmalıdır. Bizim geleneğimiz sorumsuz kopuşların değil, yeni kuruluşlar için gösterilen cesaretin tarihidir. Bu tarihin kritik dönemeci olmadığını, tevazu adına değil, ama tembelleştirici bir övünç algısına kapıyı ka-patmak için hatırlatmalıyım. Dönemeç, bizim iç evrimimizle ilgili olmayacaktır. Geleneğin bize ait olmaktan çıkarak ülkemizde işçi sınıfı siyasetinin ayrılmaz unsuru haline gelmesidir, dönemeç.

Yurtseverlik...

Dünyanın her yerinde ve modern zamanların her bir anında sosyalistlerin anti-emperyalist olmaları esastır, ilkedir. Ancak yurtseverliğin kitlesel ölçekte bir kaldıraç rolünü üstlenmesi bu düzeyde genelleştirilemez. Fazla ince ayrıntılara girip konuyu dağıtmamak için en kaba hatlarıyla söylersek; emperyalist piramidin üst sıralarında yurtseverliğin emekçi ve yoksul kitleleri, halkı sosyalizm yönünde harekete geçirme gücünün azalacağı açıktır. Tersine, tarihi boyunca dünya hiyerarşisinin alt sıralarında bir aşağılanma/ezilme ilişkisine tabi olan halkların yurtseverliği, ilericiliğe yatkınlık gösterecektir.

Merdivenin hangi basamaklarında bulunduğu dışında, örneğin ABD'de yurtsever ideolojinin emperyalist saldırganlıktan kopartılması, olsa olsa "vatana" doğrudan sınıfsal bir içerik kazandırılmasıyla mümkün olabilir. Ülkenin dışarıyla ilişkileri üzerinden bir yurtseverlik tanımlanabilir görülmemektedir. Amerikan İç Savaşı'nda demokratik Kuzey saflarında yerini alan solun ve işçi sınıfının bugüne uzayan canlı bir tarihinden söz etmek kolay olmasa gerek.

Ama, yine piramidin üst sıralarından hiç düşmemiş Fransa'da hem tarihsel mücadeleler, hem bu mücadelelerde emekçilerin ve solun aldığı pozisyonlarla üstlendikleri belirleyici roller, hem de bugün Kıta Avrupası'ndaki kozmopolitleşmeye yayılmacı Amerikan kültürünün eşlik ediyor olması, solda bir yurtseverlik alanını diri tutabilecektir.

Öte yandan tarihleri bağımsızlık mücadeleleri ve deneyleriyle yoğrulmamış bir dizi halkın, hele reel sosyalizm çözüldükten sonra emperyalist manipülasyona bu denli açık hale gelmesi, yurtseverlik-sol ideoloji bağlantısında piramit basamaklarının tek başına açıklayıcı olamayacağını gösterir.

Dönersek; yurtseverlik ne ilkesel, ne teorik, ama düpedüz ideolojik bir kategoridir. Bana kalırsa anti-emperyalist kimlik komünist öznenin bilinçli kimliğinin bir parçasıdır. Her zaman, her yerde ve elbette bizde... Ama anti-emperyalizmin rafine bir içerik ve biçimle geniş kitleleri harekete geçirme yeteneği -hele Türkiye'de- pek tartışmalıdır. İddialı olacağım; Türkiye'de anti-emperyalist kitle hareketi, solun, sosyalizmin dışında varolmamıştır. Böylesi bir toplumsal devrimin yükseliş gösterdiği dönemlere, en fazla da 1960'lara Türkiye solu damga vurmuştur. Bu devinime isim takan da doğal olarak solun kendisidir. Ancak geniş kitlelerin genel olarak

emperyalist egemenlik ilişkilerine karşı eyleme geçtiğini söylemek doğru olmayacaktır. Türkiye'de siyasetin böyle ilkeli bir tarihi bulunmamaktadır.

Türkiye'de bir anti-emperyalist gelenek var mı?

Sorunun yanıtını baştan vereceğim. Bana kalırsa, yanıt negatiftir. Ancak buradan yurtseverlik alanının sosyalizmin toplumsal kimliği açısından önem taşımadığı, ve yurtseverliğin kitlesel kaldıraç rolü üstlenemeyeceği sonuçlarını çıkarttığım sanılmamalı. Tam da tersine, anti-emperyalist geleneklerin pek zayıf olduğu Türkiye'de sosyalist devrim sürecinin yurtseverlik alanına kök atması, bu sürecin toplumsal yüzünde işlev görecektir olan diğer öğelerden daha fazla önem taşıyacaktır.

Bu iki boyut arasında bir çelişki olmadığını göstermeye çalışacağım. Ancak bu yazının bir sesli düşünme girişimi olduğunu okurun "kanıtlama" iddiası taşıyan yazılar için biraz daha beklemesi gerektiğini not etmeliyim. Şimdilik satırlara tezler serpiştiriyorum.

Biliniyor, kamuculuk ve aydınlanmacılık ısrarla üzerinde durduğumuz diğer iki temadır. Yukarıda "gelenek" kavramına sosyalist hareketi önceleyen ideolojik toplumsal damarlar anlamını yüklediğimi anlatmaya çalışmıştım. Bu anlamda, Türkiye'de kamucu ideolojinin, sosyalist hareketin kendi sistematiğine alınmak için oldukça fazla sayıda işlemden geçirilmesi gerektiği açıktır. Dipten gelen dalganın, ya da daha açık ifadeyle kitle mücadeleleri geleneğinin olmadığı bir toplumda kamucu damarlar, sınıf ve kitle dinamiklerini ihmal edecek bir devlet yaklaşımına, etatizme kolayca oturtulabilmektedir. Solun pragmatik geleneğinde bunun örneklerine rastlanır. Burjuva devriminin tarihinde, kamuculuğun doğrudan sermaye birikiminin önünü açmanın ötesine geçerek daha kalıcı bir ideolojik kategori haline gelebildiğini söylemek oldukça güçtür.

Aynı kısıtlar aydınlanmacılık için de geçerli. Gericiliğe, dini ideolojilere karşı kitle hareketi örneği bulmak oldukça güç. Burjuva devriminin tarihinde dini ideolojinin üzerine, laik bayrakların çekilerek yürüdüğüne değil, ama denge ve ağırlık hesaplarına, hatta gericiliğin fazla boşaltılması halinde solun genişlemesi olasılığından çekinilerek önlem alınmasına rastlıyoruz...

Türkiye'nin burjuva devrimcileri eski düzenin içinde, hatta merkezinde doğmuşlar, toplumsal altüst oluşlara neden olmaktan ölesiye korkmuşlardır. Adeta ideolojilerin asıl işlevlerine kavuşmalarından, yani kitleleri harekete geçiren silahlara dönüşmelerinden kaçmışlardır.

Bu tarih doğrudan miras bırakabilecek türden değildir.

Özel olarak anti-emperyalizm ve yurtseverlik için de durum böyledir. Kapitalistleşme süreci, Osmanlı'dan daha önce burjuva devrimini yaşamış devletlere teslimiyetin sürecidir. Başlangıçtaki niyetin, arkasına sanayi devrimini ve kapitalist modernizasyonu alan yeni

uluslararası güçlerle rekabet gücünü geliştirmek olmasının önemi bir yere kadardır. Sürecin sonu Düyun-u Umumiye olmuştur.

Burjuva devriminin tepe noktası Kurtuluş Savaşı da özel bir anti-emperyalist stratejiye oturmamış, yolunu artık sosyalist Rusya'nın da dahil olduğu uluslararası dengelere bakarak çizmiştir. Kurtuluş Savaşı, emperyalizmin tasfiyesinden ziyade, emperyalistlere Anadolu'da bir bağımsız kapitalist birimin rasyonalitesini kanıtlama mücadelesidir...

Hal böyleyken, anti-emperyalist gelenekleri abartan sol-kemalizm ya da ulusal solcu tezler gerçeklerden çok uzağa düşüyorlar. Son olarak Türkiye'yi kapita-lizmin uluslararası krizinden koruma refleksine ve sermaye sınıfına altyapı hazırlığına denk düşen 1930'lardan bağımsızlık ütopyası resmetmeye kalkışmak tahrifattan başka neye dayandırılabilir?

Türkiye burjuvazisi başka türlüünü yapamadı. Tarihsel gecikmişliğinin belirlediği rotasında yol alırken, en kısa yoldan "muasır medeniyet" ile barıştırmaya kalkışacağı halkını, emperyalizme düşman etmenin manası olur muydu!

İkinci olarak; (burjuva modernleşmeci vb) ilerici aydın hareketinden sola devrolabilecek temaların tamamı cılızdır ve bu aydın tarihinden idoller türetmenin de çıkış yolu sunmayacağı görülmelidir. Bu ilerici aydın tarihi dramatik, hatta trajik olabilir. Devrimci olmayı en çok hakeden bir coğrafyada, devrimci olamamak yeterince hüznülüdür! Ancak buradan günümüz komünistlerinin payına düşecek son öge "öykünme" olacaktır.

Sahiplenmeye evet; ama bu sahiplenme güdüsünün öfke barındırmaması mümkün mü?

Dikkat ederseniz, burada burjuva devrim sürecini sınıf karakteri nedeniyle eleştiriyor değilim. Burjuva devrimciliğini sosyalist olmadığı için kınamak, yalnızca toyluktur. Sosyalizm başkalarının işi. Ama burjuva devrimini, toplumu alabildiğine kişiliksizleştirerek gerçekleştirmeyi gözetmek, bu kişiliksizliğin kırıldığı tüm "halkçı" örnekleri, mümkün olan en kısa zamanda tasfiye etmek... Bunlar burjuva devrimciliğinin kaderi olarak kabul edilemez.

Türkiye'nin Robespierre'i, Garibaldi'si yok. Dolayısıyla Türkiye'nin burjuva devriminin, halkçı uçlara karşı-devrimci neşterleri de yok. Bunların yerine ileri ve geri ögelerin içiçe yeraldıkları oldukça tıkız bir geçmiş var.

Peki burjuva devriminin anti-emperyalist yanlarının müteredit, yurtseverliğinin hep rezervli olması nedeniyle, bu alanın ve temaların güdük kaldıklarını düşünmek yetecek mi? Güdük kalmanın dışında bir olasılık daha var: Bu alan ve temaların sahipsiz kalmaları... Eğer ülkemiz coğrafyasının ve tarihinin yabancı kapitalizmle yıldızının barışmaması bir nesnellik haline gelmişse, güdüklüğe değil boşluğa gözlerimizi çevirmeye hakkımız da doğmuş demektir.

Bir gelenek kurmakta ısrar edeceksek, benim önerim bu yöndedir. Ancak bu geleneğin kurulması "tembel işi" olamayacaktır. Üzülenler ve umutsuzluğa kapılanlar olabilir, ama solun olduğu gibi alıp ağzına atacağı pişmiş bir armut, ne yazık ki yoktur.

"Ne yazık ki" ibaresi bana ait değil. Tersine; "iyi ki yoktur". İyi ki yurtseverliği pişirmek solun, sosyalizmin işidir.

Türkiye emperyalizmle barışık olabilir mi?

Türkiye'nin kapitalizm yolcusu aydın hareketi, 18. yüzyıldan 19. yüzyıla dönülürken koyulduğu yolun "kopuşsuz" olması için özen gösteriyordu. Bütün burjuvaların zincirlerinden başka kaybedecek şeyleri olmuştur. Ama burjuva devrimlerinin eski düzeni süpürerek yeni bir çağın önünü açmaları için, halk kitlelerini seferber etme yeteneği de geliştirmeleri gerekirdi. Eski düzenin kurumlarına sıkı sıkıya tutunan ve bu limanın dışında aidiyet ilişkisi kuracağı bir sermaye birikimi görmeyen aydın, tam tersine halk kitlelerini dışarıda tutmayı genel eğilim olarak tercih etmiştir. Açıkçası eski düzenin mirasının tamamı aynı yöndedir.

Bu devrimin arkasında egemenliğini isteyen sermaye birikimi, sınıfı ve hareketi yoktur.

Bu devrimin yanında ideolojik bağlanmayla harekete geçirilen halk kitleleri yoktur. Bu devrimin mutfağında yeni bir düzen programı ve böyle bir programa kaynaklık edecek ideolojik üretim ve ideolojik üretim merkezleri yoktur.

Tüm bu nedenlerle bu sürecin birkaç moment dışında devrime benzer yanı yoktur. Kimilerini burjuva devrimin hiç yaşanmadığı ve hatta ülkede kapitalizm yasalarının yürürlüğe giremediğini iddia etmeye götürmüş bir tablodur bu. Ancak bu tür yorumların, aslında burjuva devrimlerini idealize eden ve ülkede "iyi" kapitalizmin yerleşmesinden başka bir arzu taşımayanlarca uydurulduğu, özellikle solun zayıfladığı dönemlerde kesinkes açığa çıkmıştır.

Türkiye burjuva devrimini beğenmemeye hakkı olanlar, yalnızca bu devrim sürecinden değerli öğeleri devralıp geleceğe, halkın nihai kurtuluşuna taşımaya niyeti olanlardır.

Bu kadar eksikli bir sürecin, saray darbesi olarak resmedilmesi bir diğer hata olacaktır. Türkiye toplumu, karmaşık toplumsal dinamiklerin içiçe girdiği uzun süreli ve düşük tansiyonlu bir dönüşüm yaşamıştır. Saray darbesi tanımı, esasen yaşananların toplumsal ilişkilerde herhangi bir farklılaşmaya neden olmayan, yönetici hizipler arası mücadelelerle sınırlı olduğunu anlatmaya yarar. Bizde sorun ideolojiler alanının yavan, kitlesel katılımların sınırlı olmasındadır.

Daha önce başka yerlerde tartıştığımız ve yukarıda -geçerken- değindiğim gibi, bizim burjuva devrimimizin kalkış noktası, Osmanlı devletinin dış rekabette yaya kalmasıdır. Süreç

kapitalistleşmenin çeşitli boyut ve görüngülerinin hayat bulması için uğraşırken, yalnızca tek bir başlıkta kendi varoluşundan kaynaklanan çok özel bir hassasiyete sahip olmuştur: Bağımsız devlet ve bu devletin iktidar sahibi olması.

Bağımsız ve iktidar sahibi devletin varlığı, sınıf bağları alanında kendini yalnız hisseden "devrimci öncü"nün korunma içgüdüsüdür aynı zamanda.

Dönüşümün kitleler sathında değil üstyapı kurumları ekseninde tutulması yeterli üstelik daha güvenli addedilmiştir. Uluslararası rakiplerine yetişmek için tahkim edilecek olan merkezi devletin iç mücadelelerde yorgun düşmesinden kaçınılmıştır.

Aslolan bu devletin ilkeleri değildir. Bu devlet, dinin toplumsal ağırlığını azaltacakken hilafet kurumuyla özdeşliğini korumayı son ana kadar sürdürmüştür. Bu devlet bağımsızlığını korumak ile Batı'yla benzeşme arasındaki gerilim üzerine kendisini yerleştirmiştir. Kısa süre içinde sermaye sınıfının serpilmesini daha rezervsiz biçimde desteklemek seçeneği yani daha arı bir burjuva liberalizmi baş göstermiş, bağımsız devletin iktidarını merkeze alan ve omurgayı temsil eden tarafın liberalizme karşı ciddi bir mücadelesi ise hiç olmamıştır. Kendi iktidarı konusunda bu denli hassas olan devlet mekanizması ve onunla bitişik burjuva devrimi, batıcı, liberal ve dinci dinamikler karşısında tarihsel olarak "özürücü" konumdadır. Yeterince batılı olamadığı liberalliğin sınırlarını geniş tutmayı samimi olarak arzuladığı ve halkın inançlarını taciz etme niyetini asla taşımadığına dair özürlerden örülü bir tarih...

Böylesi bir devrim sürecinde aydınlarda ya da kitlelerde düşünsel berraklık elde edilmesi olanaklı olabilir mi?

Batıcılık ve batı taklitçiliği arasında kurulmaya çalışılan dengenin kitlesel dile, yani ideolojilere tercümesi imkansızdır. Devletçilik ve liberallik, merkezilik ve adem-i merkezilik, islamizm ile laisizm arasında burjuva devrimi "ne yardan ne serden" demiş durmuştur.

Ortada ilginç ve bana kalırsa üzerinde durulması çok verimli bir çelişkiler yumağı bulunuyor: "Bağımsız ve iktidar sahibi devlet" kapitalistleşmenin omurgasını, kalbini ve beynini oluşturmaya çalışıyor. Ama kapitalistleşmenin kendisi bağımsızlık ve iktidarın merkeziliği inadinın altını oyuyor. Dönüşümün önderliği altını oyan ama aynı tarihsel yöne yüzü dönük akımları bir yandan törpülemeye çalışırken, bir yandan da bu akımları ürkütmemek durumunda olduğunu biliyor.

Türkiye kapitalizmi bu gerilim hattını hâlâ ortadan kaldıramadı.

Bana kalırsa Türkiye kapitalizminin bu gerilim hattını ortadan kaldırma olasılığının sıfır olduğu en güçlü ve en çok çeşidi içinde barındıran atağın yapıldığı son yirmi yıllık maceranın sonunda kesinlik kazanmıştır.

Türkiye, kapitalizm yoluna bağımsız ve iktidar sahibi olarak kalmak için girmiştir. Türkiye, kapitalistleşmenin bağımlılaşma ve iktidarsızlaşma anlamına geldiğinin kanıtıdır.

Türkiye'nin modern tarihinde burjuvazinin yönetim aczi gösterdiği ve bu aczin bir krize evrildiği her örnekte, egemen sınıfın tarihsel şizofrenisi durmaktadır arka planda. Çokça sözünü ettiğimiz paranoyanın ya da korkunun arkasında bir maddi temel vardır, özetle. "Vatanın bölünmez bütünlüğü" hakkında atılan demagojik nutuklar, sadece anti-komünizm kaynaklı değildir. Türkiye burjuvazisi, zamanında Sovyet tehdidi konusunda düpedüz yalan üretmiş, komünist hareketi baskı altında tutabilmek ve kendi konumunu emperyalizme pazarlamak için Boğazlar, Kars-Ardahan öyküleri ve hatta 1980'lerde Fatsa'dan çıkartma yapmaya hazırlanan Kızıl Ordu masalları hakkında ciddi ciddi raporlar yazılmıştır! Bunlara akli başında burjuva kadroların kendilerinin inanmaları imkansızdır. Ancak burjuvazinin bildiği az sayıdaki mücadele yöntemi içinde "bölünmez bütünlük" önde gelenlerdendir.

Bölünmez bütünlüğün tehdit altında olduğu iddiası, komünistler ve SSCB söz konusu olduğunda asılsız olmakla birlikte, kapitalizm ve emperyalizmle ilişkinin tarihselliği çerçevesinde yakıcı bir gerçektir! Türkiye egemen güçleri, bağımsız ve iktidar sahibi pozisyonun yitirilmesi halinde dünya kapitalizminin Türkiye burjuvazisini koruyup kollamak için herhangi bir özel eğilime sahip olmadığını bilmektedirler. Tanzimat, Düyun-u Umumiye, Osmanlı'dan parça kopartılması, I. Savaş ve işgal, 1929 Dünya Bunalımının tehdidi... Araları atıyorum bugün emperyalizmin IMF Türkiye Masası Şefi'nin "valiliği" ile de yetinmeyerek ekonomiden sorumlu devlet başkanlığına el koyması...

Bu tarih, Türkiye'nin kapitalist ailenin ille de bağımsız bir üyesi olacağına dair dünya üzerinde bir ilke kararı olduğunu hiç göstermemektedir. Türkiye'nin emperyalist hiyerarşideki mevkinde "bağımlılık" yanı hep ağır basmıştır. Bunun ötesinde Anadolu'da ayrı bir birimin varolup olmayacağı da bir soru işaretini barındırmıştır. Dünya kapitalizminin söz sahipleri önceleri Osmanlı gibi bir uluslararası gücün dönüştürülüp sisteme katılmasından çok, belli ki, bu gücün parçalanması ve zayıflatılması üzerine proje ürettiler. Bu tarihsel gerilim, bağımlılık, emperyalizme taşeronluk ve jandarmalık servisinde en onursuz dönemlerinde bile Türkiye'nin güvensiz ve güvenilmez olmasını getirmiştir.

Türkiye burjuvazisinin anti-emperyalist ideolojisi yoktur. Türkiye burjuvazisi hem bağımsızlıkçı hem de batıcı olduğuna kitleleri ikna etmeye çalışmaktadır. Türkiye burjuvazisinin bağımsızlıkçı değerler geliştirmesini teşvik edecek ekonomik nedenleri de yoktur. Türkiye'de bir sermaye birikimi kendi ulusal pazarını kurmak ve korumak için bağımsızlık istemiş değildir. Tersine sermaye, kendi zayıflıklarını uluslararası işbirlikleri yoluyla gidermek konusunda her zaman daha fazla eğilim göstermiştir. Tablo böyledir ve bu tablo kapitalist dünyaya katılmak ile bağımsızlık arasında uzanan derin bir yarığın çevresinde yapılandırılmıştır.

Kapitalizmin evriminin bir momentinde bu gerilimin ortadan kalkması mümkün müdür? Burjuvazinin ve devletin paranoyak özelliklerinden sıtkı sıyrılan muhalif unsurlar bu soruyu olumlu yanıtlamak için yanıp tutuşurlar. Avrupa Birliği sınırların önemsizleşmesi, hatta belki

ortadan kalkması, ama Türkiye'nin rencide olmayıp tersine ihya edileceği bir gelecek... Avrupa'nın emperyalist olduğunu unutmadan bu duaya amin denemez.

Oysa reel sosyalizmin çözülüşü, emperyalistleri kötü, yetersiz ve dolayimli taşeronlarla kanaat etmekten de kurtarmıştır. SSCB'nin gücü ve sosyalizmin prestiji karşısında silahlandırılan Afgan gericiliğinin yerine bölgeyi kapitalist yapılanmaya açacak, yani kâr tarlası haline getirecek bir rejim elbette tercih edilecektir. Filistin sorunu, bu nedenle barış sürecine ABD eliyle itilmeye çalışılmıştır.

Kısaca reel sosyalizm sonrasında, kapitalist dünyanın tamamında eski dönem silahlarının revizyona sokulduğu bir restorasyon dönemine girilmiştir. Emperyalizm dolayimleri ortadan kaldırmak ve dünya egemenliğini yalınlaştırmak arayışındadır. Somali'de, Panama'da, Irak'ta, Yugoslavya'da kanıtlanan bu yönelim, yukarıdaki beklentinin tam tersine işaret ediyor. Emperyalist yapılanma hiyerarşinin alt sıralarında özgünlük, özerklik ve yerel güç anlamına gelecek her tür birikimi tasfiye etmek arzusundadır. Bu dönem Türkiye'nin tarihsel gerilimini aşırı ölçüde irite etmektedir. Gerilimi çözmek için denenen çare siyasal mekanizmaların hiçbir tarihte görülmemiş biçimde ve kelimenin gerçek anlamıyla emperyalist ajanlık müessesesine teslim edilmesidir. Özal bu yolun açılışını yapmıştı. Çiller biliniyor. ANAP kadroları, "bağımsız ve iktidar sahipliği" hassasiyetini toptan terkettiler. Bu satırların yazıldığı sırada ülkemizde, yeni ekonomi bakanının şahsında az rastlanır bir Amerikan hayranlığı körükleniyor...

Bu yoldan "kapitalist dünyada bağımsızlık" formülünün gerçekleşebilir olacağı ve gerilim kaynağı olmaktan çıkacağı bir gelecek çıkmaz. Bu yol, Türkiye'de 18. yüzyılın sonlarından beri siyasal denklemlerin en baskın ögesi olagelmış bağımsız devlet ilkesinin, burjuvazinin elinden düşmesine varabilir. Daha doğrusu, sosyalizm mücadelesi bu ideolojik alana bu doğrultuda bir müdahale örgütlemeli, bağımsız ve iktidar sahibi devlet ilkesini, halkçı ve yurtsever bir eksene çekerek yeniden üretmelidir.

Türkiye halkının yurtsever bir ideolojiye derinden bağlı olduğunu söylemek mümkün değildir. Ama iki yüzyılı aşkın ve geçmişi çok daha uzun bir süreçte bağımsızlık fikrinin yerleşiklik kazandığını iddia etmek de abartılı olmayacaktır.

Yanlış yollar

Daha kısa bir formül icad edemediğim için "bağımsız ve iktidar sahibi devlet" diye sık sık tekrar ettiğim bu tamlamanın gösterdiği saflardan elbette demokrasi dinamikleri çıkmaz. Bu saf, İttihat Terakki'nin yoz diktatörlüğüne, kemalist hareketin kendinden başka siyasal odak bırakmama çabalarına, Serbest Fırka'nın dağıtılmasına, Kürt isyanlarının bir kıyımla yanıtlanmasına, askeri müdahale ve darbelerin baskıcı yanlarına denk düşer. Doğal olarak bu taraf, yalnızca burjuva devrim sürecinin ana yönümesini temsil eden, dolayısıyla, olabildikleri kadarıyla topraklarımızın en devrimci kesimlerini barındırmakla yetinmemiştir. Aynı hassasiyete sıkı sıkı tutunanlar arasında Türkiye faşizmi de vardır.

Ancak baskıcı ve tepeden inme, devletçi ve kitle korkağı bu tarihsel eğilimin karşısına sivil, burjuva, liberal, halkçı ve dinci bir taban koymaya kalkan sivil toplumcu fantazyalara zerre kadar prim verilmemelidir.

Solda demokratizm, yalnızca eski Milli Demokratik Devrim - Sosyalist Devrim tartışmaları vesilesiyle değil, esas olarak bu nedenle bir yanlış yoldur. Demokratizm kaçınılmaz biçimde siyasal ve toplumsal düzenlemelere ilişkin tezler ve taleplerle dışa vurulur. Bu bahiste ortaya atılacak her başlık, devlet erkini karşısına almak ve burjuva/liberal/kozmpolit tarafa destek vermek durumundadır. Demokratik taleplerin kapitalizm altında tam olarak gerçekleşemeyeceği tezinin, solculuk adına bu başlıklara eklenmesi, ya da anti-demokratik yapıların kapitalizmle bağının deşifre edilmesinin sınırı belli. Kitlelerle temas yüzeylerinden söz ediyorsak, talep ve hedef, gerekçe, arka plan ve ekleri her zaman ezecektir. Sol demokratizm, sağ liberalizmin hizmetine girmekten geri duramaz.

Bu ilişki bir niyet meselesi değil. Demokrasi kategorisinin Türkiye siyasal tarihinde kitlelerin mücadelesiyle bağlantısı pek az olmuştur. Sol, arkasına kitlesele duyu ortaklaşmaları alamadığı durumda, demokrasi mücadelesini, kendi sınıf zeminine ve sosyalizm hedefine bağlı hale getiremeyecek, burjuva demokrasisine teslim düşecektir.

Türkiye solu, geçmişte ülke bölücülüğü ve dış kaynaklı olmakla çokça suçlanmıştır ve bu resmi propagandaya haklı bir allerji duymaktadır. Ama Türkiye kapitalizminin gelişmesinin toplumu sadece sınıflara bölmekle kalmadığı, "bağımsızlık" sorununu güncelleştirerek bir ulusal bölücülük dinamiğini de temsil ettiği tamamen doğrudur. Ve bu, solcu bir doğrudur!

Şimdi, vatan-millet demagojisinin en açık mağdurunun, yani solun, devlet paranoyasını alaya alması bir kendiliğinden bilinçtir. Türkiye solu, bu demagojik bağımsızlık hassasiyeti karşısında refleks üretmiştir. Açıkçası, bu refleksin içerdiği tek anlamlı renk, vatan-millet demagojisinin sınıf sömürsünü ve ezilme ilişkilerini perdelemek için kullanıldığı doğrusudur. Bu doğrudur; ama sosyalizmin ideolojik mücadelesi, bütün toplumsal başlıkları emek-sermaye çelişmesine indirgemek değildir. Sosyalizmin ideolojik mücadelesi, bütün toplumsal başlıklarda işçi sınıfını ayrıksı bir taraf, giderek ana taraf haline getirmektir. Sosyalizm toplumsal karşılığı olan sorunların herhangi birine "suni gündem" deme özgürlüğüne sahip olamaz.

Türkiye solunun, bağımsızlık ve onunla bitişik "bütünlük" problematiği karşısında yalnızca alaycı tutum geliştirmeye hakkı yoktur. Solun, burjuvazinin paranoyasını paçavraya çevirmek için takip edeceği ana yol, kapitalizm yanlısı hiçbir çizginin tutarlı bir yurtsever ve bağımsızlıkçı perspektife sahip olamayacağı tezinden geçer. Kısaca burjuvazi sadece paranoyak değildir, çokça rastlandığı gibi aynı zamanda şizofrendir: Türkiye kapitalizmi bağımsızlık olmadan edemez ve bunu yitirmekten ölesiyeye korkar. Ama çifte kişiliktir ve asla uykuya yatmayan öteki kişiliği emperyalizme kölelikten başka bir gelecek perspektifine sahip değildir. Bu köle ruhu, "nereden düştüm bu ülkeye" diye bir nakarat bellemiştir. Türkiye solu bunlara karşı mücadele ederken, bağımsızlık problematiğinin gerçekliğini reddetmekten kaçınmalıdır.

Burjuvazinin çifte kişilikli olduğu doğru olmakla birlikte, bir diğer yanlış yol, bağımsızlıkçı hattın en ufak bir ilerici sempatiyi hakemediğini kanıtlamaya çalışmak olacaktır. Örneğin Fikret Başkaya'nın "paradigmanın iflâsı"nı kanıtlamak için gösterdiği çabalar ciddi ölçüde bu yanlışlığa denk düşmektedir. Yenilikçi Osmanlı padişahlarının resimlerini sosyalist partilerin binalarına asmak yersiz olacaktır, ama tamamının birer kanlı diktatörden ibaret olduklarını söyleyip sırtını dönmek neye yarar? İttihatçıların ve kemalistlerin millet demagojilerini deşifre ettiğimizde, ortaya halkçı karakter kazanabilecek tek akım olarak sosyalizm çıkmalıdır. Yoksa bizim topraklarımızda halkçılığın beş paralık değerinin olmadığı keşfedilmesinin işçi sınıfına bir faydası olabilir mi?

İlerici aydının tarihinde bulamayacağınız pozitif niteliklerin, halk hareketlerine içkin olduğu ise bir tevatürdür. Halk hareketi bahsinde şampiyonluğu tarikatlerin ve dini ideolojinin elinden almak kolay değildir. Bu konuda Alevi cemaat geleneklerinin, yoksul köylü değerlerinin üzerine çizik atılmamalıdır, ama tabloyu tersine çeviren bir ilerici halkçı kanalın varlığını kimse uydurmamalıdır! Bana kalırsa Türkiye'nin ilericilik tarihinde komünistlerin dümdüz sahiplenecekleri pek bir şey olmamakla birlikte, sempati besleyecekleri çok öge vardır. Sempatinin temelinde ise, "onların yapamadığını bizim yapacak olmamız" hatta "yalnızca bizim yapabileceğimiz" fikri vardır. Bu anlamda elimizdeki en değerli, verimli ve istikrarlı ögenin "bağımsızlık" olduğu kanısındayım.

Emperyalizmin geçtiğimiz on yılda belirginlik kazanan "dolayısız egemenlik" stratejisinin, sermaye saldırısının farklı boyutlarının yanyana getirilmesini kolaylaştırdığı görülmektedir. Özelleştirmeler ile Avrupa Birliği'nin, AB ile IMF'nin, yoksullaşma ile iç ve dış borç ödemelerinin, özetle sosyalizmin tarafından bakarsak, kamuculuk ile yurtseverliğin emekçi ekseninde yanyana gelmeleri, giderek daha kolaylaşmaktadır. Bu avantajı değerlendirebilmek için solun bağımsızlıkçılık konusunda cüretli davranması gerekiyor.

Yanlış yollar bahsinde solda emek-sermaye çelişkisinin ötesini "suni gündem" etiketi altında değerlendirenlerden söz ettim. Bağımsızlık temasının burjuva korkaklığın deşifre edilmesi adına terkedilmesinden söz ettim. Ulusal solun burjuva devrimciliğine olmadık nitelikler atfetmesini de bir kenara koyalım... Liberal-solun bağımsızlıktan boşaltılan alana yerleştirmeye çalıştığı temaların da kısırlığının kanıtlandığını eklemeliyim. Örneğini restorasyon sürecinde açılan "temiz toplum" kampanyaları yeterince vermiştir.

Temiz toplum temasının burjuva demokrasisiyle akrabalığı açık. Ancak ilginç olan bu demokrat temanın, pragmatizmin elinin kolunun aşırı serbest olduğu toplumumuzda, kitlelerin algısı açısından faşist harekete liberal-sola oranla daha fazla su taşımasıdır. Bu, aklın sınırlarını zorlayan bir olgudur, ama gerçektir. Kapitalizmin yarattığı kirlenmenin öznesi ve doğrudan kirlenmesi olan faşizmin, restorasyon dalgasının üzerine binebilmesi, pragmatizmin gücünün bir diğer kanıtı olmuştur. Türkiye toplumunda demokrasi ideolojisinin tuttuğu yer, liberalizm türlerinin iddia ettiğinin tersine pek sınırlıdır. Bu durumun ille de sosyalizmin aleyhine çalışacağı ise kural olarak sunulamaz. Tersine, siyasal güç haline gelebilmekte "kitlelilik eşiği"nin düşük olduğu ülkemizde, komünist hareket, belli temalarla bütünleşmiş bir kimlik edindiği ölçüde, demokratik biçimciliğin kuşatması altında etkisizleştirilemeyecektir. Siyasal iktidar meşruiyeti, Türkiye'de nicel olmaktan ziyade tematiktir. Sosyalist iktidar mücadelesi verenlerin bu

durumdan gocunmaları için bir gerekçe olabilir mi?

Yanlış yolun son yolcusu Kürt dinamiğidir. Kürt dinamiği, ulusallık ile ufkunu sınırlı tuttuğu sürecei burjuva düzeninin paranoyasını yalnızca kaşıyacak ve toplumun bütününe ikna edici bir seslenme düzeneği kurgulayamayacaktır. Serpilen bu dinamik, toplumun tamamına seslenme yeteneği geliştiremediği için, yukarıda tarif edilen yola başvurmuş ve bölücülüğün yalnızca bir devlet paranoyası olduğuna, aynı liberalizm türevlerinin denediği gibi burjuvazi dahil herkesi ikna etmeye çalışmıştır. Türkiye'nin buna ikna olması ve bağımsızlık temasının demode olduğunu benimsemesi imkansızdır; ama bunun yanı sıra, olur da Türkiye halkı bu tezi benimserse geriye halk diyebileceğimiz yani kendi iç dayanışması, birleştirici kültürü olan bir bütünlük de kalmayacaktır. Atomizasyonu işçi sınıfının telafi etmesi mümkün olmayacak, boşluk emperyalizmin doğrudan egemenlik mekanizmalarına çağrı anlamına gelecektir.

Kürt dinamiği açısından Türkiye toplumunun tamamına seslenmekte bir diğer çıkış yolu, dayanışmacılık olabilir. Ben bu konuda da karamsarım: Türkiye halkının Kürt ulusal kimliğine saygı ve dayanışma duygularıyla yaklaşması, yalnızca bir ulusun hakkına saygı ekseninde mümkün değildir. Afrika sömürgelerine faşist diktatörlüğünün kan kusturmasına tepkisini büyüten Portekiz halkı, Vietnam savaşını karşısına alan ABD ilericiliği, yalnızca soylu bir hümanizmanın ürünleri olsalardı bile, Türkiye'de benzerinin ortaya çıkabileceğini iddia etmek kolay değildir. Kaldı ki, bu tür bir soylu hümanizm, mutlaka, arkasına burjuva demokratizmini güçlü ve yerleşik bir ideoloji olarak almak durumundadır. Bu da yetmez, barışçı bir solculuğun militarizme galebe çalması bir diğer ön koşul olacaktır... Dışsal dayanışma Kürt mücadelesinin ideolojik meşruiyetini getirmemiştir.

Çıkmaz sokaklar çeşitlendikçe, Kürt hareketi, ulusal kimlik edinimi ile Kürt bağımsızlığı arasında herhangi bir ilişki olmadığını iddia etmeye başlamıştır. Ama buradan da çıksa çıksa -yine kitlelerin ideolojik algılamaları açısından söylüyorum- bir mazlum söylemi çıkacaktır. Kabul etmeliyiz ki, mazluma yakınlık ile "güç ideolojisi"ni karşılaştırırsanız, Türkiye toplumu oyunu ikinciden yana kullanır!

Bana kalırsa, ulusal olmanın ötesinde sıfat taşımayan bir Kürt dinamiği, burada ele almaya çalıştığım "yanlış yola" mahkumdur. Kürt dinamiğinin aynı zamanda emekçi karakterine sahip hale gelmesinden başka çare yoktur.

Bu ara başlığı kapatıyorum. Son söz ise şu: Yanlış yol ile kastettiğim, Türkiye siyasetinde iktidar meşruiyetini açma potansiyeline sahip olmamaktır. Yanlış yolların bulunduğu kavşakta ise anti-kemalizm yazmaktadır. Solun bir burjuva akımıyla yakınlık kurmasını değil, kemalizmi aşmış olmanın yeteceğini söylemeye çalışıyorum. Kemalizmin "kökünü kazımaya" çalışmak ise başka bir şeydir. Sol bu yöne saptığında, bağımsızlık problematiğini sırtından atmaya ant içmiş köle ruhlu liberalizmin tuzağına düşer.

Komünist yurtseverlik

Türkiye sosyalist hareketinin tarihinde bu yönde bir kimlik doğrultusunda yapılan girişimlere saygıyla bakmalıyız. Ancak çoğu örnekte çabaların, burjuvaziye sahip olmadığı nitelikler atfetmeye dönüştüğünü, bu yolla, yurtseverliğin neden komünistlere özgü olduğunun açıklanamaz ve savunulamaz hale geldiğini görürüz. Sanırım, müdahalesini şiir gibi, tanımlayıcı değil betimleyici bir araçla yaptığı için, tarihimizin en şanslı kişisi Nazım Hikmet'tir. Elbette ve doğal olarak yukarıdaki soruna karşı Nazım'ın da bir bağışıklığı olmamıştır.

İz bırakan siyasal girdi ise 1960'lara aittir. Türkiye solu o dönem, bağımsızlık ve ulusal değerler üzerinde tekel oluşturabileceğini kanıtladı ve kendisi de gördü. 1960'ların pratiği sonraki kuşaklar için bir özgüven kaynağı olmalı ve laboratuvar incelemelerine tabi tutulmalıdır.

Ancak 1960'ların bitiminde Türkiye solunda devrimcileşme süreci ile bağımsızlık temasının terkedilmesi, şaşırtıcı bir paralellik gösterir. Dolayısıyla 1970'ler de bir o kadar incelenmeyi hak etmektedir. Türkiye solunun kitlesel toyluk yıllarıdır bunlar. Sınıf gerçeğini öğrenen kuşaklar, ulusal değerler ve yurtseverlik başlığının üzerine bir çizik atabilmişlerdir. Kürt kimliğinin ağalarla şeyhlerin önderliğine mahkum olmadığını anlayanlar, yurtseverlikten söz etmenin Kürt haklarını inkar anlamına geleceğini zannetmişlerdir. Devrimcilik ile toplumsal meşruiyet kavramlarının karşı karşıya geldiği bir dönemdir bu.

Bu kopuşu, I. TİP'in hukuksal meşruiyete abartılı bağlılığı da provoke etmiştir. Ama sonuç devrimci biçimlerini belirginleştiren sol hareketin, ideolojik meşruiyet mücadelesini terketmesi olmuştur. Devrimci biçimliliğin faşist çetelerle bir yaşam mücadelesine itilmesi ile ideolojik ve toplumsal meşruiyetin yitirilmesi aynı sürecin iki yüzüdür.

Toy devrimciliğin düştüğü yanılgıların bağımsızlık temasıyla ve yurtsever kimlikle ilişkili olarak yarattığı erozyona, Kürt hareketinin yalnızlığı eklendi. Solun, zihinlerde Kürt hareketiyle birlikte resmedildiği, ama tam da sınıfsal ve programatik karakteri itibariyle ulusallığı aşamadığı için, açmazlar üreten bir Kürt hareketi... Türkiye'de sol, bağımsızlık problematiğinde uzun süre söz sahibi olamamıştır.

1970'lerin toyluğuna Kürt dinamiği eklenmekle kalınmamış; sol-liberalizm ile uvriyerizm tabloya son rötuşları yapmışlardır. Ulusal solculuğun, Atatürk ve 1930'lar hakkında anlattığı rivayetlerin halk kitleleri üzerinde ne ikna ediciliği, ne de ortada CHP geleneği varken örgütsel çekiciliği olabilirdi.

Gelmek istediğim nokta şu: Türkiye'de komünist hareketin kendisini yurtsever ilan etmesi kolaydır, ama bu beyanın yeterli sayılması imkansızdır.

En başta, toplumumuzda ideolojilerin tanımlı, çerçeveli alanları bulunmuyor.

İkincisi, düzenin bağımsızlık teması, arada değindiğim gibi, -elbette mutlak tutarsızlıklarla-

burjuva milliyetçiliğine, faşizme ve militarizme malzeme oluşturmuştur. Komünist hareketin "haklı" olması ile rakipsiz olması aynı şey değildir.

Komünist yurtseverlik ile burjuva milliyetçiliğini ayırt etmek bir mücadelenin konusudur. Ancak böyle bir alanın tanımlı hale getirildiğini varsaysak, bu kez de sıra bu alanın işçi sınıfı ve aydınlar tarafından temellük edilmesine gelecektir. Açıkçası, ideoloji alanının titrekliliği, yurtseverlik trenine kitlelerin akın akın koşmasına el vermeyecektir. Bu kimliğin cezbetmesi, belki de en fazla komünist hareketin aynı zamanda bir gücü temsil etmesiyle ilişkilidir. Halkımızın sola "haklısın ama pek güçsüzsün" diye bakan gözlerini yakalamak, ideolojik alanda pes etmesek de yenik geçirdiğimiz son yıllarda bile hiç ender rastlanan bir durum değildi...

Öte yandan ilkesizliğe alıştıran Türkiye toplumunun ilkeli ve güçlenen bir akıma kayıtsız kalması mümkün olmayacaktır. Komünist hareketin toplumsallaşmasında da sosyalist devrimin kendisinde de yurtseverlik temasının kritik rol oynayacağı öngörülmelidir. Bana sorarsanız, "vatan hainliği" ülkenin en popüler ve etkileyici suçlaması olmayı devam edecektir; ve bu suçlamayı yapmaya herkesten çok solun hakkı vardır.